Το κείμενο της Ραβέννας και το πρωτείο του πάπα (Αρχιμ. Γεώργιος Καψάνης, Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 5 Φεβρουαρίου, 2008

Στην Ι' Συνέλευσί της στην Ραβέννα (Οκτώβριος 2007) η Διεθνής Μικτή Θεολογική Επιτροπή για τον Διάλογο Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών υποστηρίζει ότι έθεσε «*σταθερόν έρεισμα δια μελλοντικήν συζήτησιν του ερωτήματος του πρωτείου επί του παγκοσμίου επιπέδου εν τη Εκκλησία*» (Κείμενο της Ραβέννας παράγρ. 46) (1). Το «*σταθερόν έρεισμα*», όπως προκύπτει από τις 46 παραγράφους του ανωτέρω κειμένου, είναι η παραδοχή ότι κατά την πρώτη χιλιετία, πριν από το οριστικό σχίσμα του 1054, ο επίσκοπος της Ρώμης ανεγνωρίζετο πρώτος μεταξύ των πέντε πατριαρχών στο πλαίσιο της καλώς λειτουργούσης τότε συνοδικότητος. Προαγγέλλεται η περαιτέρω συζήτησις περί του Πρωτείου ως εξής: «*Το ερώτημα περί του ρόλου του επισκόπου Ρώμης εν τη κοινωνία πασών των εκκλησιών παραμένει προς μελέτην εις μεγαλύτερον βάθος. Ποία είναι η συγκεκριμένη λειτουργία του επισκόπου "της πρώτης καθέδρας" εν μια εκκλησιολογία κοινωνίας και υπό το πρίσμα όσων περί συνοδικότητος και αυθεντίας έχομεν αναφέρει εν τω παρόντι εγγράφω; Πώς θα ήτο δέον να νοήται και να βιούται η διδασκαλία της πρώτης και της δευτέρας βατικανής συνόδου επί του παγκοσμίου πρωτείου υπό το φώς της εκκλησιακής πρακτικής κατά την πρώτην χιλιετίαν; Ταύτα είναι κρίσιμα ερωτήματα δια τον ημέτερον διάλογον και δια τας ημετέρας ελπίδας περί αποκαταστάσεως της πλήρους μεταξύ ημών κοινωνίας*» (παράγρ. 45).
Η σοβαρότης του θέματος είναι προφανής. Πού προβλέπεται να καταλήξη ο διάλογος; Η εκτίμησις του διεθνούς Τύπου (Le Figaro 15/11/2007, The Times 16/11/2007), κυρίως όμως του ιταλικού, είναι ότι τα πράγματα οδηγούνται προς ένωσι των Εκκλησιών με αναγνώρισι του παπικού Πρωτείου επί θυσία ενδεχομένως κάποιων προνομίων του Πάπα. Η Δύσις με συγκρατημένη αισιοδοξία περιμένει την ένωσι Ρωμαιοκαθολικών και Ορθοδόξων επί τη βάσει της αρξαμένης συμφωνίας. Στην καθ' ημάς Ορθόδοξο Ανατολή υπάρχει επιφυλακτικότης και αγωνία. Διερωτάται ο πιστός λαός: Θα διαφυλαχθή άραγε ανόθευτος η Ορθόδοξος Πίστις;

Σε πρόσφατο άρθρο μας είχαμε επισημάνει ότι ο Διάλογος Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών, όπως μέχρι τώρα εξελίσσεται, δείχνει να οδηγή σε ουνιτικού τύπου ένωσι και μάλιστα βάσει σχεδίου που έχει εκπονήσει το Βατικανό. Είχαμε εκφράσει την ελπίδα ότι «*οι Ορθόδοξοι δεν θα υποκύψουν στις προαιώνιες παπικές αξιώσεις, δεν θα αμνηστεύσουν την Ουνία, δεν θα αναγνωρίσουν στον Πάπα κάποια μορφή πρωτείου εξουσίας και παγκοσμίου δικαιοδοσίας, ούτε θα δεχθούν να*

συνεργασθούν στους Βατικάνειους σχεδιασμούς για ένωσι που άμεσα ή έμμεσα θα παραθεωρή την ακαινοτόμητο Ορθόδοξο Πίστι» (2).

Πού όμως οδηγεί το «Κείμενο της Ραβέννας»;

Υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύουμε ότι το «Κείμενο της Ραβέννας» επιβεβαιώνει τους φόβους, ότι οι Ορθόδοξοι υποχωρούμε στις παπικές αξιώσεις. Οι λόγοι είναι οι εξής:

α) Το κείμενο ομιλεί για «ρωμαιοκαθολική Εκκλησία». Δεν πρόκειται για τεχνικό όρο, του οποίου η χρησιμοποίησις θα διευκόλυνε τον διάλογο. Αντιθέτως, του έχει δοθή πλήρες θεολογικό περιεχόμενο, έτσι ώστε ο διάλογος να γίνεται με την προϋπόθεσι ότι η ρωμαιοκαθολική Εκκλησία είναι αληθινή, ορθοδοξούσα, Εκκλησία. Η Ορθόδοξη αντιπροσωπεία στο σημείο αυτό έχει υποχωρήσει ανεπίτρεπτα. Με το κείμενο του Balamand (1993) είχε αναγνωρίσει την ρωμαιοκαθολική Εκκλησία ως Εκκλησία με την πλήρη σημασία του όρου: «*Και από τις δύο πλευρές αναγνωρίζεται ότι αυτό που ο Χριστός ενεπιστεύθη στην Εκκλησία Του -ομολογία της αποστολικής πίστεως, συμμετοχή στα ίδια μυστήρια, προ πάντων στη μοναδική Ιερωσύνη που τελεί τη μοναδική θυσία του Χριστού, αποστολική διαδοχή των επισκόπων- δεν δύναται να θεωρήται ως η ιδιοκτησία της μίας μόνον από τις Εκκλησίες μας*» (3). Πρόκειται για ουσιαστική υποχώρησι από την πιο θεμελιώδη και αφετηριακή βάσι των θεολογικών διαπραγματεύσεων. Ενώ δηλαδή οι Ρωμαιοκαθολικοί, όταν αναγνωρίζουν ωρισμένα συστατικά στοιχεία της Εκκλησίας στην Ορθόδοξο Εκκλησία (έγκυρα Μυστήρια και αποστολική διαδοχή), μένουν πιστοί στην εκκλησιολογία της Β' Βατικανείου, οι Ορθόδοξοι παραιτούνται από την διαχρονικώς μαρτυρουμένη υπό εγκρίτων Πατέρων και συνόδων πίστι μας, ότι λόγω των αιρετικών της δογμάτων η Εκκλησία της Ρώμης απεκόπη από το σώμα της Μίας Αγίας Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας, δεν έχει τα στοιχεία που την καθιστούν αληθή Εκκλησία Χριστού, και πλέον είναι αιρετική Εκκλησία. Διστάζουν να εκφράσουν ακόμη και την ιστορική διαπίστωσι, όπως την διετύπωσε ο άγιος Μάρκος ο Ευγενικός: «προ χρόνων πολλών απεσχίσθη της Δυτικής Εκκλησίας, της Ρώμης φαμέν, το περιώνυμον άθροισμα εκ της των ετέρων τεσσάρων αγιωτάτων Πατριαρχών κοινωνίας, αποσχοινισθέν εις έθη και δόγματα της Καθολικής Εκκλησίας και των Ορθοδόξων αλλότρια... (τα δε των Ορθοδόξων αλλότρια πάντως αιρετικά)» (4).

β) Αλλά και αυτήν την, κακώς γενομένη, «αλληλοαναγνώρισι» υπερκέρασε η Οδηγία του Βατικανού τον Ιούλιο του 2007 με τις γνωστές «Απαντήσεις» (5), με τις οποίες ο Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ' χαρακτηρίζει «ελλειμματικές» τις Ορθόδοξες τοπικές Εκκλησίες, επειδή δεν έχουν κοινωνία με τον διάδοχο του Πέτρου! Σύμφωνα με την Οδηγία, η αληθινή Εκκλησία του Χριστού υφίσταται μόνο στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Αξιοσημείωτο είναι ότι η Οδηγία δόθηκε λίγους μήνες πριν από την

Συνέλευσι της Ραβέννας, το οποίο κατά την εκτίμησί μας σημαίνει ότι το Βατικανό χαράσσει την γραμμή που πρέπει να ακολουθήση ο διάλογος. Και η γραμμή είναι ο ρωμαιοκεντρικός οικουμενισμός, όπως τον προσδιώρισε η Β' Βατικάνειος Σύνοδος. Το επιβεβαιώνει το ίδιο το κείμενο της Οδηγίας του Βατικανού (6), αλλά το επισημαίνει και ο Σεβ. Επίσκοπος πρώην Ζαχουμίου και Ερζεγοβίνης Αθανάσιος Γιέβτιτς: «το κείμενο αυτό [οι «Απαντήσεις»] φανερώνει την επιμονή του Πάπα Ράτσιγκερ να δείξη το πραγματικό πρόσωπο του ρωμαιοκαθολικού οικουμενισμού του, ο οποίος στην πραγματικότητα δεν είναι αυτό που λέγει ο Πάπας αλλά αυτό που πιστεύει και κάνει» (7). Τον έντονο προβληματισμό της για την ως άνω παπική Οδηγία εκφράζει και η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος προς τον Ορθόδοξο Συμπρόεδρο της Μικτής Επιτροπής του Διαλόγου, Σεβ. Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ιωάννη, με την επιστολή της υπό ημερομηνία 8/10/2007.
Η υποσημείωσις της παραγρ. 1 του «Κειμένου της Ραβέννας», καρπός πιθανώτατα της διαμαρτυρίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, ακολουθεί δυστυχώς το πνεύμα της παπικής Οδηγίας. Σε αυτήν την υποσημείωσι οι Ορθόδοξοι αντιπρόσωποι, παρότι διαβεβαιώνουν ότι η χρησιμοποίησις του όρου «Εκκλησία» δεν υπονομεύει την αυτοσυνειδησία της Ορθοδόξου Εκκλησίας ως της Μίας Αγίας Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας, δεν καταθέτουν εν τούτοις το επίσης βασικό στοιχείο της αυτοσυνειδησίας της, ότι η Ορθόδοξος Εκκλησία δεν παραδέχεται ότι στην ρωμαιοκαθολική Εκκλησία “υφίσταται” η Μία Αγία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία. Είναι χαρακτηριστικό, και αποτελεί έλεγχο της ατολμίας των Ορθοδόξων αντιπροσώπων, το γεγονός ότι οι Ρωμαιοκαθολικοί εδήλωσαν στην ίδια συνάφεια ότι δεν αναγνωρίζουν παρά μόνο στοιχεία της αληθινής Εκκλησίας έξω από την ρωμαιοκαθολική κοινωνία. Είναι σαφές ότι το «Κείμενο της Ραβέννας» οφείλει να αναγνωσθή και ερμηνευθή υπό την προϋπόθεσι ότι η ρωμαιοκαθολική πλευρά μένει πιστή και αμετακίνητη στα παπικά δόγματα.

γ) Οι αναφορές του «Κειμένου της Ραβέννας» στην αποστολική πίστι, στα εισαγωγικά Μυστήρια, στην Ιερωσύνη, στην Ευχαριστία και στην αποστολική διαδοχή γίνονται με τόση φυσικότητα για την ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, ώστε να νομίζη κανείς ότι η ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε όλα αυτά τα σημεία ορθοδοξεί. Αλλά διερωτώμεθα μαζί με τον άγιο Μάρκο τον Ευγενικό: «Πόθεν ουν ημίν ανεφάνησαν εξαίφνης όντες ορθόδοξοι, οι δια τοσούτων χρόνων και υπό τοσούτων Πατέρων και διδασκάλων κριθέντες αιρετικοί;» (8). Πράγματι, πότε οι Ρωμαιοκαθολικοί έδωσαν σαφείς ενδείξεις ότι απέβαλαν τις γνωστές ετεροδιδασκαλίες τους; Αντιθέτως μάλιστα, έχουν δώσει καλώς τεκμηριωμένες αποδείξεις επιμονής σε αυτές. Πώς έχουν την αποστολική πίστι, εφ’ όσον το Φιλιόκβε, η κτιστή Χάρις, το Πρωτείο ως προνόμιο παγκοσμίου δικαιοδοσίας, το Αλάθητο, η άσπιλος σύλληψις της Θεοτόκου κ.ά. αποτελούν ακόμη βασικά και αδιαπραγμάτευτα δόγματά τους; Πώς έχουν έγκυρα εισαγωγικά Μυστήρια (Βάπτισμα, Χρίσμα), Ιερωσύνη και Ευχαριστία, εφ’ όσον κατά τον άγιο Μάρκο έχουν αποσχισθή από την Καθολική Εκκλησία του Χριστού; Αλλωστε τελεί εν ισχύι,

επικυρωμένος από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο ο α' Κανών του Μεγ. Βασιλείου, ότι «οι της Εκκλησίας αποστάντες ουκ έτι έσχον την Χάριν του Αγίου Πνεύματος εφ’ εαυτούς· επέλιπε γάρ η μετάδοσις τω διακοπήναι την ακολουθίαν... απορραγέντες, λαϊκοί γενόμενοι, ούτε του βαπτίζειν, ούτε του χειροτονείν είχον εξουσίαν, ούτε ηδύναντο Χάριν Πνεύματος Αγίου παρέχειν, ης αυτοί εκπεπτώκασι». Πολλώ μάλλον, εφ’ όσον δεν πρόκειται εδώ για εξοικονόμησι επιστρεφόντων από τον λατινισμό στην πίστι της Καθολικής Εκκλησίας αλλά για επιβεβαίωσι εκ μέρους της Ορθοδόξου Εκκλησίας των λατινικών ετεροδιδασκαλιών. Πώς επίσης έχουν αποστολική διαδοχή, εφ’ όσον κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο η ορθοδοξία του φρονήματος βεβαιώνει την αποστολική διαδοχή και η ετεροδοξία την καταλύει; «Το μεν γαρ ομόγνωμον και ομόθρονον, το δε αντίδοξον και αντίθρονον· και η μεν προσηγορίαν, η δε αλήθειαν έχει διαδοχής», γράφει ο θείος Γρηγόριος (9).

δ) Στο «Κείμενο της Ραβέννας» αναπτύσσονται δύο σημαντικές πτυχές του θεσμού της Εκκλησίας, η συνοδικότης και η αυθεντία. Συμφωνήθηκε (παράγρ. 40-41) ότι το εκκλησιολογικό περιεχόμενο της συνοδικότητος και της αυθεντίας βιώθηκαν από κοινού ορθοδόξως κατά την πρώτη χιλιετία της ζωής της Εκκλησίας σε Ανατολή και Δύσι. Ομως, όσο και αν θέλουμε να θεωρήσουμε θετική την συμφωνία αυτή, δεν μας επιτρέπει να εφησυχάσουμε η διευκρίνησις της ιδίας παραγράφου: «*Διαφωνούσι, παρά ταύτα* [Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί], *επί της ερμηνείας των ιστορικών στοιχείων εκ της περιόδου ταύτης, θεωρούσαι τας προνομίας του επισκόπου Ρώμης ως πρώτου ζήτημα ήδη διαφοροτρόπως κατανοηθέν κατά την πρώτην χιλιετίαν*» (παράγρ. 41). Με την διευκρίνισι αυτή έχουν τεθή τα θεμέλια για μία αποδεκτή από τους Ορθοδόξους επανερμηνεία του παπικού Πρωτείου.
Αναμφιβόλως κατά την πρώτη χιλιετία η συνοδικότης λειτουργούσε και γι’ αυτό δεν είχε αναπτυχθή αυθεντία με την μορφή παγκοσμίου πρωτείου ή δικαιοδοσίας. Η εκτροπή όμως στο παπικό Πρωτείο δεν έγινε σε μία στιγμή χρόνου. Λόγω του παπικού ηγεμονισμού επί της καθόλου Εκκλησίας, στην εκκλησία της Ρώμης επί αιώνες εκυοφορείτο μία διαδικασία υποβαθμίσεως της συνοδικότητος και αναδύσεως του παπικού Πρωτείου. Στην διαδικασία αυτή παραπέμπει ευθέως και σαφώς η ανωτέρω «διαφωνία» των Ορθοδόξων και των Ρωμαιοκαθολικών της Μικτής Επιτροπής στην Ραβέννα. Ενόσω όμως οι Ρωμαιοκαθολικοί δεν παραιτούνται από την παποκεντρική ερμηνεία των θεσμών της συνοδικότητος και της αυθεντίας κατά την πρώτη χιλιετία της ζωής της Εκκλησίας, η «συμφωνία» του «Κειμένου της Ραβέννας» κλίνει υπέρ της αναγνωρίσεως ενός παγκοσμίου πρωτείου στον Πάπα. Μόνο εάν οι Ρωμαιοκαθολικοί δεχθούν να ερμηνεύσουν τα ιστορικά στοιχεία της πρώτης χιλιετίας όπως και οι Ορθόδοξοι, θα είναι βέβαιο ότι παραιτούνται των παπικών νεωτερισμών της δευτέρας χιλιετίας. Μόνο υπό την προϋπόθεσι αυτή η ανακοινωθείσα συζήτησις, κατά τις επόμενες συνελεύσεις της Μικτής Επιτροπής, περί της ερμηνείας της συνοδικότητος και της αυθεντίας κατά την δεύτερη χιλιετία, και μάλιστα από τις Α' και Β' συνόδους του Βατικανού, θα αποδώση Ορθόδοξα συμπεράσματα, δηλαδή θα κλίνη προς κατάργησι του παπικού Πρωτείου. Αλλως η

αναγνώρισις ενός παπικού Πρωτείου δικαιοδοσίας (έστω και υπό την μορφή ενός λειτουργήματος διακονίας) εφ' όλης της Εκκλησίας είναι η βεβαία κατάληξις.
Γνωρίζοντες την στρατηγική του Βατικανού θεωρούμε ότι οι Ρωμαιοκαθολικοί δεν ημπορούν να αποβάλουν τον παποκεντρισμό τους, τον αρχαίο και τον νεώτερο, διότι τον έχουν επισφραγίσει με τις αποφάσεις δεκατριών «οικουμενικών» τους συνόδων. Θυμίζουμε τις τελευταίες διακηρύξεις του Πάπα Ιωάννη Παύλου ΙΙ με την Εγκύκλιο Ut Unum Sint (1995) (10): «*Η Καθολική Εκκλησία έχει την πεποίθηση ότι διατήρησε τη διακονία του διαδόχου του Αποστόλου Πέτρου, του Επισκόπου Ρώμης, που ο Θεός ίδρυσε "ως παντοτεινή και ορατή αρχή και θεμέλιο της ενότητας"*» (παράγρ. 88). Και, «*Είμαι πεπεισμένος ότι έχω στο σημείο αυτό μια ιδιαίτερη ευθύνη... να βρίσκω μια μορφή άσκησης του πρωτείου, το οποίο, χωρίς ν' αποποιηθώ με κανένα τρόπο την ουσία της αποστολής του, ν' ανοίγεται σε μια νέα κατάσταση*» (παράγρ. 95). Πρόσφατη άλλωστε είναι και η διακήρυξις του παπικού Πρωτείου από τον Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ' στο Φανάρι το 2006.
Επιπλέον, και αν ακόμη συμβή σε ένα ειλικρινή διάλογο να μη ακολουθηθή η γραμμή του Βατικανού, η τακτική είναι να ανατρέπωνται οι συμφωνίες των θεολόγων, οσάκις δεν είναι σύμφωνες με την γραμμή της κουρίας. Να θυμίσουμε την υποχώρησι των Ορθοδόξων στο θέμα της παρουσίας ουνιτών στον διάλογο, άμα τη ενάρξει του, παρά τις πανορθόδοξες συνοδικές διαβεβαιώσεις για ανυποχώρητη στάσι στο θέμα αυτό. Να θυμίσουμε ακόμη την ανατροπή της πορείας του διαλόγου περί της ουνίας και την άτακτη υποχώρησί μας μέχρι της ταπεινωτικής γραμμής του κειμένου του Balamand. Να θυμίσουμε τέλος την σκαιά παπική παρέμβασι κατά την Θ' Συνέλευσι της Μικτής Επιτροπής στην Βαλτιμόρη και το ναυάγιο των κατά της ουνίας Ορθοδόξων προσδοκιών. Και ας μη λησμονούμε την παπική Οδηγία του παρελθόντος Ιουλίου. Φοβούμεθα, όσον αφορά την συζήτησι περί Πρωτείου στις επόμενες συνελεύσεις της Μικτής Επιτροπής, ότι η γραμμή του Βατικανού θα επιβληθή με την αναγνώρισι στον Πάπα της Ρώμης ενός είδους παγκοσμίου πρωτείου, ίσως υπό την δελεαστική μορφή (εν «υποχριστιανίζοντι κωδίω», κατά Μελέτιον Πηγάν), της διακονίας της καθόλου Εκκλησίας, αλλά πάντως αγνώστου και απαραδέκτου στην αρχαία Εκκλησία. Το φοβούμεθα, διότι ήδη κάτι αρχίζει αμυδρά να διαφαίνεται με την παράγρ. 41 του «Κειμένου της Ραβέννας».

ε) Ευχή και ελπίδα μας πάντως είναι να αποβάλουν οι Ρωμαιοκαθολικοί την παποκεντρική τους ερμηνεία επί των ιστορικών στοιχείων της πρώτης χιλιετίας, καθώς και το συνεπακόλουθο πρωτείο παγκοσμίου δικαιοδοσίας. Ισως έτσι, αιρομένου του αιτίου, που είναι η παπική ηγεμονική διάθεσις, διορθωθούν και οι δογματικές συνέπειες. Ο μακαριστός π. Ιουστίνος Πόποβιτς συνδέει ως αίτιο με αιτιατό το παπικό πρωτείο με τις παπικές κακοδοξίες: «Το ορθόδοξον δόγμα, μάλλον δε το παν-δόγμα περί της Εκκλησίας, απερρίφθη και αντικατεστάθη δια του λατινικού αιρετικού παν-δόγματος περί του πρωτείου και του αλαθήτου του πάπα, δηλαδή του ανθρώπου. Εξ αυτής δε της παναιρέσεως εγεννήθησαν και γεννώνται συνεχώς άλλαι αιρέσεις: το Filioque, η αποβολή της Επικλήσεως, τα άζυμα, η

εισαγωγή της κτιστής χάριτος, το καθαρτήριον πύρ, το θησαυροφυλάκιον των περισσών έργων...» (11).
Με την ευχή και την προοπτική να αποβάλουν οι Λατίνοι του 15ου αιώνος τους δογματικούς νεωτερισμούς τους ο άγιος Μάρκος ο Εφέσου πήγε στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας, αλλά προσέκρουσε στην παπική υπεροψία του Ευγενίου Δ΄. Με την ίδια ευχή και προοπτική, να αποβάλουν δηλαδή οι Πάπαι και οι θεολόγοι τους τον παποκεντρισμό τους, ο ιερός Δοσίθεος Ιεροσολύμων είχε συγγράψει την *Δωκεκάβιβλο, ή Ιστορία περί των εν Ιεροσολύμαις πατριαρχευσάντων*,(12) όπως σημειώνει ο διάδοχός του στον θρόνο των Ιεροσολύμων και εκδότης της, ο αοίμιδος Χρύσανθος: «καν δια της παρούσης βίβλου ως δια των θεοκηρύκων Αποστόλων και των θεοφόρων Ανατολικών και Δυτικών Πατέρων ελθόντες εις αίσθησιν, και παρακινούμενοι και οίκοθεν οι της δυτικής Εκκλησίας Αρχοντες, τούτο αυτό κατορθώσωσι, και ενώσωσι τας Εκκλησίας, θείω ζήλω κινούμενοι, και παύσωσι τα σχίσματα και τα σκάνδαλα του διαβόλου τα όργανα» (13). Μάλιστα ο Χρύσανθος παρατηρεί μετ’ ελπίδος: «Ει δε και δέξεται διόρθωσιν η δυτική Εκκλησία, και ρίψει τους νεωτερισμούς, και όσα ουκ είχεν ότε ην σύμφωνος τη Ανατολική Εκκλησία, τότε και ο Ρώμης βέβαια άδεται ως εικός εις πάσαν την υφ’ Ηλιον ως πρώτος τη τάξει των Πατριαρχών, και φημίζεται παρρησία παρά των μεγίστων Εκκλησιών και των της Οικουμένης Αρχιερέων πρώτος εν ταις εκφωνήσεσι, και εν τοις διπτύχοις ταχθήσεται ως ην και ανέκαθεν προ του σχίσματος, αλλά δη και τα προνόμια και πρεσβεία αυτού τα δίκαια και την τιμήν η των Εκκλησιών ένωσις ανακαινίζει και αποδίδωσιν αυτώ μετά μεγάλης χαράς και ευχαριστήσεως» (14). Αλλά ως γνωστόν η Α' και η Β' Σύνοδος του Βατικανού εδογμάτισαν ένα αυστηρότερο παπικό θεσμό.
Ο θεολογικός διάλογος, όταν γίνεται με Ορθόδοξες εκ μέρους μας προϋποθέσεις, δεν είναι κακός. Θα μπορούσε να θεωρηθή η ιδική μας ανθρωπίνη συνεργία στο έργο του Θεού να επανακάμψουν, αν είναι δυνατόν, οι ετερόδοξοι στην πίστι και την κοινωνία της Καθολικής Εκκλησίας. Μεταξύ αυτών των προϋποθέσεων, σημαντική εν προκειμένω είναι η αταλάντευτη εμμονή μας στην συνοδικώς κατοχυρωμένη στάσι της Ορθοδόξου Εκκλησίας έναντι του παπισμού, τόσον ως φορέως σωρείας ετεροδιδασκαλιών όσο και ως φορέως του παποκεντρικού ηγεμονισμού επί της καθόλου Εκκλησίας. Δυστυχώς στο «Κείμενο της Ραβέννας» δεν παρατηρείται η σαφής και αδιαμφισβήτητα πατερική και συνοδική Ορθόδοξος στάσις. Λείπει το πνεύμα, με το οποίο διαπραγματεύθηκε την ένωσι των Εκκλησιών ο άγιος Μάρκος ο Ευγενικός στην Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας, όταν προέβαλε ευθύς εξ αρχής ως βάσιν συζητήσεως το ακαινοτόμητον του Συμβόλου και την Ορθόδοξο ερμηνεία του. Λείπει το εκκλησιολογικό φρόνημα των συνοδικών αποφάσεων των Πατριαρχών της Ανατολής επί τουρκοκρατίας. Λείπει το πνεύμα της ευθύτητος, με το οποίο ομιλεί ο άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως στο έργο του *Περί των αιτίων του σχίσματος*. Κυριαρχεί αντίθετα μία αμφίλογη «εκκλησιολογία της κοινωνίας», στην οποία η κοινωνία δεν νοείται μεταξύ των Ορθοδόξων κατά την Πίστι τοπικών Εκκλησιών αλλά μεταξύ της Ορθοδόξου Εκκλησίας και της ετεροδόξου Εκκλησίας της Ρώμης. Σημειωτέον μάλιστα ότι δεν γίνεται λόγος για «εκκλησιαστική κοινωνία» αλλά για

«εκκλησιακή κοινωνία» (ecclesial communion). Στην ως άνω «εκκλησιολογία της κοινωνίας» υποβαθμίζεται η σημασία που έχουν, πρώτον το ακαινοτόμητον της αποστολικής Πίστεως, το οποίο στο «Κείμενο της Ραβέννας» μένει απλή αναφορά χωρίς την βαρύνουσα σημασία που έχει για την διάκρισι της Ορθοδόξου Εκκλησίας από την ετεροδοξούσα Ρώμη, και δεύτερον η εντολή των ιερών Κανόνων περί ακοινωνησίας με τους αιρετικούς στα Μυστήρια και μάλιστα στην Ευχαριστία, εντολή η οποία εντελώς αποσιωπάται. Πάντως και τα δύο αυτά στοιχεία είναι θεμελιώδη στην Ορθόδοξο διδασκαλία περί της Εκκλησίας ως κοινωνίας.
Στο «Κείμενο της Ραβέννας» διαφαίνεται η τάσις να αντιμετωπισθή το ζήτημα του παπικού Πρωτείου ως «διακανονισμός» των παπικών προνομίων και όχι ως βαθύ θεολογικό πρόβλημα που αφορά αυτό τούτο το μυστήριο του Χριστού. Η παραδοχή πρωτείου δικαιοδοσίας επί της καθόλου Εκκλησίας, δηλαδή το να είναι ένας επίσκοπος κεφαλή και αρχή όλης της Εκκλησίας, έστω επιφορτισμένος με ένα ρόλο διακονίας, είναι βλασφημία κατά του Προσώπου του Χριστού ως μοναδικής Κεφαλής του σώματος της Εκκλησίας. Το πρωτείο δικαιοδοσίας συνιστά ανατροπή της Ορθοδόξου Εκκλησιολογίας, σύμφωνα με την οποία υπεράνω πάντων των επισκόπων είναι η Οικουμενική Σύνοδος. Σε αυτήν προεκάθητο μεν εν αγάπη ο επίσκοπος Ρώμης ως ίσος των συνεπισκόπων του, εν τω μέσω όμως των επισκόπων ετοποθετείτο το ιερό Ευαγγέλιο ως σύμβολο της παρουσίας του Χριστού, της μοναδικής Κεφαλής της καθόλου Εκκλησίας. Το μοναδικό προνόμιο του επισκόπου Ρώμης (όταν σημειωτέον ήταν Ορθόδοξος), που είναι αποδεκτό από Ορθοδόξου απόψεως, είναι η εν συνόδοις πρωτοκαθεδρία (πρεσβεία τιμής) μεταξύ των πέντε Ορθοδόξων πατριαρχών και η συνεπεία αυτής μνημόνευσίς του πρώτου μεταξύ των λοιπών πατριαρχών στα Δίπτυχα. Αυτό βεβαιώνεται από το γράμμα και το πνεύμα του 28ου κανόνος της Δ' Οικουμενικής Συνόδου. Τα λοιπά προνόμια του επισκόπου Ρώμης και ο ρόλος τους δεν είναι αποδεκτά από την Εκκλησία. Χρειάζεται επομένως πολλή προσοχή στην νοηματοδότησι της φράσεως, που δεσπόζει στο «Κείμενο της Ραβέννας» και διατυμπανίσθηκε στην Εσπερία ως δήθεν αναγνώρισις για πρώτη φορά υπό των Ορθοδόξων του Πρωτείου του Πάπα (15). Η περίφημη φράσις λέγει: «*οι πρώτοι δέον όπως αναγνωρίζωσι τίς εστιν ο πρώτος μεταξύ αυτών*» (παράγρ. 10). Η αμφιλογία της εκφράσεως είναι προφανής. Η Εκκλησία πάντοτε ανεγνώριζε πρωτοκαθεδρία στον επίσκοπο Ρώμης, ενόσω βεβαίως αυτός ορθοδοξούσε, ουδέποτε όμως μέχρι σήμερα αποδέχθηκε κάποιο πρωτείο ή αυθεντία του εφ’ όλης της Εκκλησίας, πολλώ μάλλον εφ’ όσον η Εκκλησία της Ρώμης επιμένει στα αιρετικά της δόγματα.
Κατά τις επόμενες συνελεύσεις της Μικτής Επιτροπής αναμένεται να συζητηθή ο ρόλος του επισκόπου Ρώμης και το είδος του πρωτείου του στην «κοινωνία των εκκλησιών»! Οι Ορθόδοξοι όμως δεν είναι δυνατόν να αποδεχθούμε μία παποκεντρική επανερμηνεία του πρωτείου του επισκόπου Ρώμης. Εξαιτίας της παποκεντρικής ερμηνείας του πρωτείου ο Πάπας περιεβλήθη εντελώς απαράδεκτα προνόμια, χωρίς την συγκατάθεσι των λοιπών Εκκλησιών της αρχαίας πενταρχίας και μάλλον εις ανατροπήν της κανονικής (συνοδικώς βεβαιωμένης) τάξεως της αρχαίας Εκκλησίας. Ωρισμένα από αυτά, τα οποία διεξοδικώς, με πολλή δύναμι

λόγου και με ικανή θεολογική κατοχύρωσι έχουν ελεγχθή από Ορθοδόξου πλευράς (εμείς παραπέμπουμε ενδεικτικώς στους αοιδίμους πατριάρχας Δοσίθεο Ιεροσολύμων και Μελέτιο Αλεξανδρείας τον Πηγά), είναι τα ακόλουθα:

1. Το πρωτείον εξουσίας, επειδή δήθεν ο απόστολος Πέτρος ήταν η κεφαλή του κολλεγίου των Αποστόλων και είχε επ’ αυτών πρωτείον εξουσίας (16).

2. Το Αλάθητον του Πάπα (17).

3. Το να είναι ο Πάπας υπεράνω των συνόδων (18).

4. Το να υπερέχη ο Ρώμης των λοιπών Πατριαρχών (19).

5. Το να είναι ο θρόνος της Ρώμης κριτής πάντων και να μη υπόκειται εις την κρίσιν ουδενός (20).

6. Το να έχη ο θρόνος της Ρώμης το έκκλητον επί της καθόλου Εκκλησίας (21).

7. Το να θεωρήται ο Πάπας επίσκοπος της Καθολικής (δηλ. της ανά την οικουμένην) Εκκλησίας (22). Υπενθυμίζουμε ότι ο Πάπας μέχρι σήμερα υπογράφει (αυτός μόνος!): Επίσκοπος της Καθολικής Εκκλησίας.

8. Το να είναι ο Πάπας η καθολική κεφαλή της Εκκλησίας με αποστολή διακονίας. Αυτό είναι ένα σημείο, στο οποίο επενδύει η ρωμαιοκαθολική πλευρά και σήμερα, αν θυμηθούμε την περίφημη έκφρασι, ότι ο Πάπας είναι «δούλος των δούλων του Θεού»! Το «Κείμενο της Ραβέννας» ομιλεί για πρωτείο διακονίας του Πάπα της Ρώμης και γι’ αυτό χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή. Ο προσφάτως καταταγείς στο Αγιολόγιο της Εκκλησίας, ο ιερώτατος Πατριάρχης Αλεξανδρείας Μελέτιος ο Πηγάς, γράφει μεταξύ άλλων επ’ αυτού:

«Αλλά, λέγουν, πρέπει κάποιος από τους επισκόπους και μεταξύ των επισκόπων να υπερέχη. Μάλιστα αυτόν τον ονομάζουν διακονική κεφαλή... Αλλά όλων αυτών των επισκόπων μόνον ο Χριστός είναι η αρχή και η κεφαλή... Αυτοί [σ.σ. οι Λατίνοι] παραχωρούν στην διακονική αυτή κεφαλή απεριόριστη εξουσία και επί της πίστεως και επί της Εκκλησίας... Ενώ δείχνουν ένα προσωπείο διακονικής κεφαλής, συμπεριφέρονται με μία τυραννία πιο αυταρχική από κάθε αυταρχική εξουσία» (23).

Από τα ανωτέρω γίνεται κατανοητό ότι η συμφωνία της Ραβέννας περί συνοδικότητος και αυθεντίας δεν πληροί τα Ορθόδοξα εκκλησιολογικά κριτήρια, ώστε να αποτελέση ασφαλή βάσιν περαιτέρω συζητήσεως περί του παπικού πρωτείου. Εν τούτοις, αν ακολουθήση συζήτησις περί του πως ερμηνεύθηκε το παπικό πρωτείο κατά την δευτέρα χιλιετία και από τις Α' και Β' Βατικάνειες

Συνόδους, αυτή οφείλει να γίνη εκ μέρους των Ορθοδόξων αντιπροσώπων με γνώμονα την Ορθοδοξία των Αγίων Πατέρων και όχι την συμβιβαστική νοοτροπία των καιρών ή την ηγεμονική διάθεσι του Βατικανού. Η αναγνώρισις κάποιου από τα ανωτέρω "προνόμια" του Πάπα ή η συμφωνία σε κάποιο παρόμοιο, που αντίκειται στην Ορθόδοξο Εκκλησιολογία, αναμφίβολα σημαίνει ουνιτική ένωσι, με την οποία δεν θα συμφωνήσουμε. Και τούτο επειδή οφείλουμε να διαφυλάξουμε τον εαυτό μας και τον Ορθόδοξο λαό από ένα σύγχρονης μορφής εξουνιτισμό, που πέραν των άλλων συνεπειών είναι διακινδύνευσις της αιωνίου σωτηρίας μας. Και επειδή οφείλουμε παραλλήλως να βοηθήσουμε, αν είναι δυνατόν, και τους «άρχοντας της δυτικής Εκκλησίας, να έλθωσιν εις αίσθησιν», όπως έλεγε ο αοίδιμος πατριάρχης Ιεροσολύμων Χρύσανθος, και να αποβάλουν τον παπισμό τους επί σωτηρία των ιδίων και του λαού των, ο οποίος αγνοεί την Ορθοδοξία.

Αγιον Ορος, 30 Δεκεμβρίου 2007

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τα παρατιθέμενα αποσπάσματα από το κείμενο που συμφωνήθηκε στην Ραβέννα έχουν ληφθή από την μετάφρασι εκ του πρωτοτύπου αγγλικού, την οποία εξεπόνησαν οι υπηρεσίες της Εκκλησίας της Ελλάδος και δημοσιεύθηκε από την εφημ. *Ορθόδοξος Κόσμος* σε ειδικό ένθετο με τίτλο «Το κείμενο της Ραβέννας».

2. Αρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ιεράς Μονής Οσίου Γρηγορίου Αγίου Ορους, Ανησυχία για την προετοιμαζόμενη από το Βατικανό ένωσι Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών, περιοδ. *Παρακαταθήκη*, τ. 54 (2007).

3. *Επίσκεψις*, τ. 496/1993.

4. Αγίου Μάρκου του Ευγενικού, Τοις απανταχού της γης..., εν Ιω. Καρμίρη, *Τα Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας*, τόμ. Ι, Αθήναι 1960, σελ. 426.

5. Ο πλήρης τίτλος της Οδηγίας είναι «*Απαντήσεις σε ερωτήσεις που αφορούν ορισμένες όψεις γύρω από τη διδασκαλία περί Εκκλησίας*» (βλ. Επιστολή Ι. Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος προς τον Σεβ. Μητροπ. Περγάμου Ιωάννην, 8/12/2007).

6. Βλ. σχολιασμό της Οδηγίας στην εφημ. *Καθολική*, φύλ. 3078/24-7-2007.

7. Αθανασίου, επισκόπου πρ. Ζαχουμίου και Ερζεγοβίνης, Περί του ρωμαιοκαθολικού

οικουμενισμού (σερβιστί), περιοδ. *Πραβοσλάβλιε*, έκδ. του Πατριαρχείου της Σερβίας, τεύχ. 969-970 (1-15/8/2007), σελ. 12.

8. Αγίου Μάρκου του Ευγενικού, *Τοις απανταχού της γής...*, ενθ' ανωτ., σελ. 426.

9. Αγ. Γρηγορίου Θεολόγου, *Εις τον μέγαν Αθανάσιον*, η', PG 35, 1089.

10. *Εγκύκλιος Επιστολή ΙΝΑ ΠΑΝΤΕΣ ΕΝ ΩΣΙΝ (UT UNUM SINT) του αγίου Πατρός Ιωάννου Παύλου ΙΙ για το οικουμενικό καθήκον*, έκδ. Βατικανού, σελ. 106 και 114.

11. Αρχιμ. Ιουστίνου Πόποβιτς, *Ορθόδοξος Εκκλησία και Οικουμενισμός*, έκδ. Ορθοδόξου Κυψέλης, Θεσ/νίκη 1974, σελ. 224.

12. Δοσιθέου Ιεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, έκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1982.

13. Ενθ' ανωτ. σελ. 14.

14. Ενθ' ανωτ. σελ. 13-14.

15. Βλ. π.χ. την αμφίλογη διατύπωσι: «Η σημαντική εξέλιξις [στην Ραβέννα] είναι ότι για πρώτη φορά οι Ορθόδοξες Εκκλησίες είπαν: ναι, αυτό το παγκόσμιο επίπεδο της Εκκλησίας υπάρχει και επίσης ότι στο παγκόσμιο επίπεδο υπάρχει συνοδικότης και αυθεντία. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει επίσης ένα Πρωτείο. Σύμφωνα με την πρακτική της αρχαίας Εκκλησίας, ο πρώτος επίσκοπος είναι ο επίσκοπος Ρώμης» (Βάλτερ Κάσπερ, VIS 15/11/2007). Βλ. επίσης The Times, 16/11/2007.

16. Δοσιθέου Ιεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, ένθ' ανωτ. σελ. 65-66 και 72.

17. Ενθ' ανωτ. σελ. 519.

18. Ενθ' ανωτ. σελ. 279, 343 και 132-133.

19. Ενθ' ανωτ. σελ. 301.

20. Ενθ' ανωτ. σελ. 188-190, 191 και 346.

21. Ενθ' ανωτ. σελ. 338-339 και 343.

22. Ενθ' ανωτ. σελ. 149-150.

23. Μελετίου Πηγά, Κατά της αρχής του Πάπα, εν Δοσιθέου Ιεροσολύμων, *Τόμος Χαράς*, έκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1985, σελ. 493-497 (μετάφρασις ιδική μας).

(Πηγή: «ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ» αρ. 57, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2007)

Διαβάστε περισσότερα κείμενα του γέροντα πατώντας εδώ